

Nepotřebujeme úřad, ale fungující trh

pro bydlení a regionální politiku

Petr Gandalovič – stínový ministr pro místní rozvoj ODS

Petr Gandalovič

stínový ministr pro místní rozvoj ODS

Mgr. Petr Gandalovič se narodil 15. 8. 1964 v Praze, dnes žije v Ústí nad Labem.

Absolvoval Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Pracoval jako učitel fyziky na gymnáziu v Ústí nad Labem.

V letech 1990 – 1992 byl poslancem Federálního shromáždění ČSFR, v letech 1992 – 1994 pracoval jako náměstek ministra životního prostředí ČR. Od roku 1994 do 1997 byl poradcem ministra a vrchním ředitelem na ministerstvu zahraničních věcí. V letech 1997 – 2002 působil ve funkci generálního konzula ČR v New Yorku. Od roku 2002 je primátorem statutárního města Ústí nad Labem. V roce 2003 se stal stínovým ministrem pro místní rozvoj.

Do ODS vstoupil v roce 1991.

Je ženatý, má tři dcery.

OBSAH

1. BYDLENÍ	3
1.1. Cíle ODS v oblasti bydlení	3
1.2. Současná situace na trhu s byty	3
1.3. Historie reforem v oblasti bydlení	5
1.4. Regulace nájmu v různých zemích	5
1.5. Argumenty ODS pro úplnou deregulaci	6
1.6. Postup cenové deregulace	7
1.7. Návrh ODS na právní deregulaci – změny ustanovení občanského zákoníku o nájmu bytu	7
1.8. Řešení sociálních dopadů deregulace	8
1.9. Formy podpory bytové výstavby	8
1.10. Kompetence v oblasti bydlení	9
2. REGIONÁLNÍ POLITIKA	10
2.1. Současná situace	10
2.2. Teze ODS v regionální politice	10
2.3. Co chceme změnit v regionální politice	11
2.4. Kompetence státu v regionální politice	12

1. BYDLENÍ

1.1. CÍLE ODS

- Převést nájemní vztahy do normálního režimu, v němž jsou smlouvy uzavírány na základě svobodné dohody smluvních stran,
- zrušit regulaci nájemného a narovnat ceny v této oblasti stejně, jako k tomu došlo v oblastech jiných,
- zrovnoprávnit vztahy pronajímatelů a nájemců tak, aby práva a povinnosti byly v rovnováze,
- zajistit, aby přechod z regulovaného systému na tržní proběhl plynule bez otřesů,
- zajistit ochranu soc. slabých, zejména lidí starých, invalidních a rodin s dětmi,
- přestat chránit na úkor jiných ty osoby, které neplní své povinnosti,
- maximálně omezit možnosti podvodů a zneužívání,
- sjednotit roztržštěné, složité, finančně náročné a neefektivní formy podpory bytové výstavby do jednotného a průhledného systému,
- na úrovni obcí pokračovat v privatizaci bytového fondu.

1.2. SOUČASNÁ SITUACE NA TRHU S BYTY

- V České republice není nedostatek bytů, mohou existovat lokální nedostatky či nedostatek bytů v určité kvalitě a velikosti (viz graf č. 1).
- Cenová regulace nájemného se týká jen zhruba 17 % všech bytů, fakticky ještě podstatně méně (viz poznámka).

Poznámka

Regulace nájemného se týká asi 747 000 bytů, což činí pouhých 17 % všech bytů, tedy asi 1/6. Z toho je asi 450 000 bytů obecních a asi 300 000 soukromých. Podle odhadů MF ČR asi 90 000 bytů je formálně obydlených. Zhruba 150 000 – 200 000 těchto nájemníků má druhé bydlení a asi 40 % z nich bydlí v bytech větších než průměrných. Přibližně 40 000 bytů je pronajímáno na černém trhu regulovanými nájemníky. Další 150 000 – 250 000 bytů je pronajímáno legálně na volném trhu, ať již vlastníky nebo družstevníky.

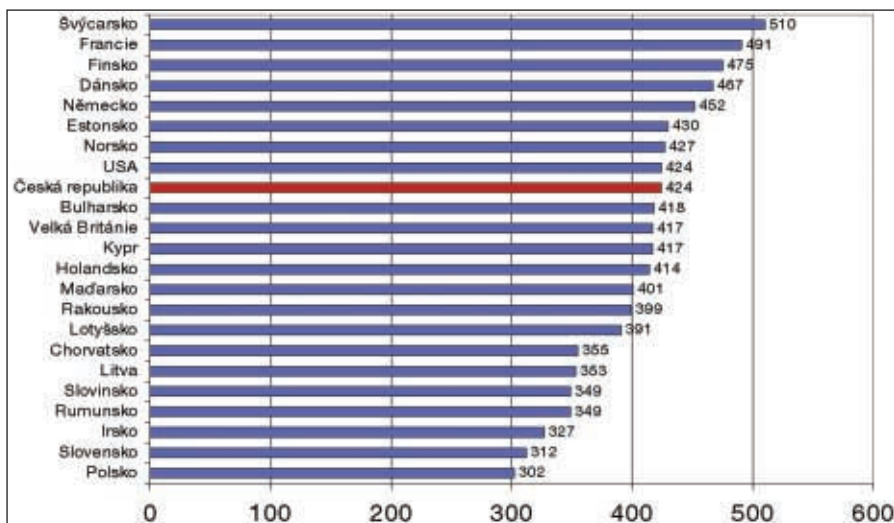
Rozdíl mezi regulovaným a volným nájemným se v průměru pohybuje zhruba od 100 % do 600 %. Regulované nájemné se pohybuje od 6,3 do 37 Kč/m² s průměrem kolem 20 Kč/m², tržní nájemné se pohybuje od 30 do 150 Kč/m² měsíčně s průměrem kolem 70 – 80 Kč/m². Vzhledem ke stagnujícímu či klesajícímu tržnímu nájmu je důvodný předpoklad, že v průběhu deregulace poklesnou tržní nájmy asi o 20 – 30 %.

Zdroj: OSMD

Nepotřebujeme úřad, ale fungující trh

- Vedle cenové regulace působí významně i regulace právní, tj. ustanovení občanského zákoníku významně posilující práva nájemců proti právům vlastníků v následujících oblastech:
  - přechod nájmu, tj. nekonečný řetězec osob, které využívají zvýhodněné nájemné,
  - výměny bytů, tedy nakládání s majetkem vlastníka bez jeho efektivního souhlasu,
  - nepřiměřená ochrana neplatičů, kdy musí pronajímatel dlouho čekat na přivolení soudu a potom ještě poskytnout bytovou náhradu.
- V sektoru nájemného bydlení, který činí asi 27 % ze všech bytů a vyskytuje se především ve městech, však regulace nájemného vede ke známým negativním důsledkům:
  - předražené nájemné na zbývající, volné části trhu,
  - černý trh s byty, daňové úniky,
  - klesající podíl nájemního bydlení, neochota investorů stavět nájemní byty,
  - nedostatečná regenerace bytového fondu (pokud jde o byty obecní, je výsledkem tlak na rozpočet při opravách),
  - nízká mobilita pracovní síly.
- Podíl nájemního bydlení klesá postupnou privatizací bytového fondu a snahou převádět byty na nebytové prostory.
  - Do nájemního bydlení směřuje nejmenší podíl investic do nové výstavby.
- Současná vláda se namísto řešení příčin snaží zachraňovat situaci dotacemi a měkkými půjčkami ze Státního fondu rozvoje bydlení, jehož rozpočet rok od roku stoupá.

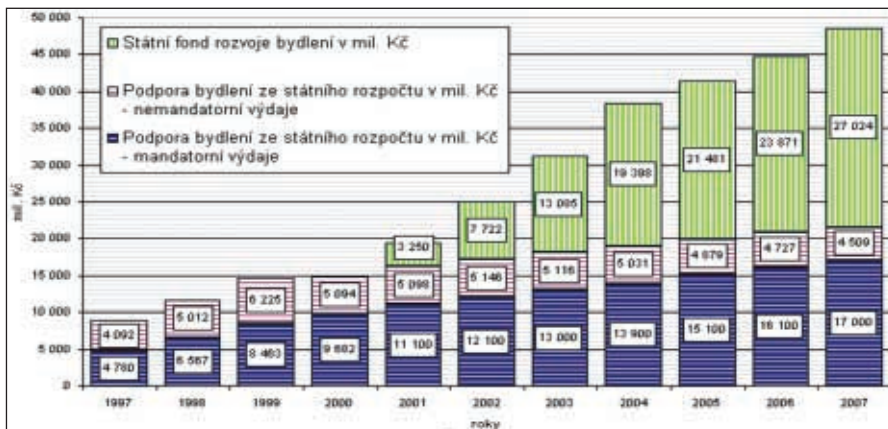
Graf č. 1: Počet bytů na 1000 obyvatel

- Dotační programy vedou obce k výstavbě bytů, které neodpovídají místní poptávce a mnohdy jsou dražší než u soukromých investorů.
- Systém novomanželských půjček povede k dalšímu zadlužování Státního fondu rozvoje bydlení a v důsledku toho tlaku na státní rozpočet (viz graf č. 2).

Graf č. 2: Vývoj výdajů na podporu bydlení

1.3. HISTORIE REFORMŮ V OBLASTI BYDLENÍ

- Právní zdroj regulace nájmu je v občanském zákoníku, který prohlásil původní „dekrety“ za nájemní vztah a stanovil v §696, že jednostranně zvýšit nájemné lze jen na základě zvláštního předpisu.
  - Tímto předpisem byla vyhláška č. 176/1993, vydaná na základě původního zmocnění v §20 zákona č. 526/1990 o cenách.
- Podle vyhlášky č. 176 byl několikrát zvýšen „strop“ růstu nájemného ve městech a obcích různé velikosti, což vedlo k rozdílným mezi regulovaným nájemným v různých městech a obcích (viz tabulka č. 1).
- Tato vyhláška byla k 31. 12. 2001 zrušena Ústavním soudem a další pokusy vlády řešit situaci cenovým moratoriumem byly rovněž Ústavním soudem zrušeny.
- V současné době tedy NEEXISTUJE předpis, podle kterého by bylo možno nájemné zvyšovat, byť jen o vyšší inflace, a od března 2003 je výše nájmu zmrazena.
  - Vláda v posledních dvou letech zkoušela marně navrhnout parlamentu zákon o nájemném (tzv. 3 x 10 %), který nakonec nepodpořili ani koaliční poslanci.

1.4. REGULACE NÁJMŮ V RŮZNÝCH ZEMÍCH

- Volné nájem jsou ve většině států USA, ve Velké Británii, Finsku, Norsku, Řecku a Belgii.

Nepotřebujeme úřad, ale fungující trh

- Určitá forma regulace (či podpora „neziskového“ bydlení) je v Itálii či Dánsku.
- Regulace cestou přiměřeného výnosu z investic do výstavby je ve Švýcarsku.
- Regulace cestou místně obvyklého nájemného je v Německu (i zde však byla v nových spolkových zemích provedena deregulace starých cen).
- Země s volným nájemným NEJSOU mezi těmi, kde je podíl nájemného na příjmech rodiny nejvyšší – spíše naopak (vše zdroj MMR).
- V různých zemích existují zkušenosti s deregulací nájmu, která nepřinesla očekávané negativní dopady jako neschopnost velkého počtu nájemců platit nájem, vystěhování (např. město Boston, zdroj: konference Housing 97).

Tabulka č. 1

Uzávěrka 15. 11. 2003	Místně obvyklá průměrná nabídková cena bytu		Místně obvyklé průměrné nabídkové nájemné	
	Cena v tis. Kč	Změna v % ročně	Nájemné v Kč/m ² /měsíc	Změna v % ročně
Praha	1 843	28	177	21
Brno	1 192	28	126	22
Ostrava	406	26	58	14
České Budějovice	863	18	100	17
Hradec Králové	1 114	19	117	13
Jihlava	928	24	103	19
Karlovy Vary	1 067	25	114	19
Liberec	766	26	88	17
Olomouc	935	37	103	26
Pardubice	923	30	102	22
Plzeň	985	34	101	18
Ústí nad Labem	319	24	50	12
Zlín	974	18	108	15

Nejvyšší nájemné v Praze dle cenového výměru (zrušen 3/2003):

I. 37,07 Kč / m², II. 27,79 Kč / m², III. 21,60 Kč / m², IV. 15,44 Kč / m²

Zdroj: IRI

1.5. ARGUMENTY ODS PRO ÚPLNOU DEREGULACI

ODS je pro postupnou a poměrně rychlou deregulaci, na jejímž konci budou všechny nájemné sjednány vůli obou stran

- Jakákoli regulace vede k deformaci trhu, obcházení pravidel a vzniku černých nájmu.
- Fungující trh s bydlením poskytuje nejlepší ochranu nájemců, neboť vždy umožňuje nalézt alternativu k současnému bydlení, a tak snižuje závislost nájemce na pronajímateli.

- Podíl regulovaných bytů tvoří jen 1/6 celkového bytového fondu a počet bytů je v ČR na počet obyvatel v evropském průměru, tj. trh poskytuje dostatečné alternativy.
- Ani jeden z možných způsobů regulace nepovažujeme pro český trh za vhodný:
  - Regulace cestou místně obvyklého nájemného není vhodná, neboť český trh s bydlením je specifický existencí dvojích cen (resp. dvou trhů, regulovaného a volného), přičemž převládají ceny regulované.
  - Odvození nájemného od nákladů na pořízení není rovněž vhodné z důvodu rozdílného způsobu výstavby bytových domů (převažují panelové domy).
- Oba způsoby by přinesly nevladatelnou administrativní zátěž pro obce a města a vytvořily by korupční prostředí.
- Jakýkoli způsob další regulace „deregulovaných“ nájmu by vedl k pokusům regulovat i nájmy, které jsou nyní sjednávány zcela volně.

1.6. POSTUP CENOVÉ DEREGULACE

Postup deregulace navrhujeme tak, aby do několika let cenová regulace zcela zrušena

- Stát zákonem umožní pronajímateli po určitou dobu postupně jednostranně zvýšit nájemné a po této době stanoví, že všechny nájemní smlouvy musejí být uzavřeny vzájemnou dohodou.
  - Opatření vstoupí v platnost jeden rok po jeho schválení.
  - Možnost jednostranně zvýšit nájemné neznamená automatické zvýšení – v mnoha oblastech je již dnes tržní nájemné blízké volnému.
  - Mimo deregulační mechanismus lze nájemné zvyšovat v tomto období jednostranně v případě zvýšení kvality bydlení či zateplení domu (naopak platí slevy v případě snížení kvality).
- Ochrana nájemců spočívá ve stanovené výpovědní lhůtě jednoho roku v případě, že nepřistoupí na zvýšené nájemné, resp. neuzavřou na konci deregulačního období smlouvu o nájmu dohodou.
  - Tato výpovědní lhůta je prodloužena na dva roky pro osoby starší 60 let, jež jsou samostatnými nájemci, totéž platí pro osoby invalidní a rodiny s dítětem do dvou let. Pro osoby nad 70 let se tato lhůta prodlužuje na pět let.
  - Bytová náhrada se po uplynutí výpovědní lhůty neposkytuje.
  - Spory řeší příslušný okresní soud.

1.7. NÁVRH ODS NA PRÁVNÍ DEREGULACI – ZMĚNY USTANOVENÍ OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU O NÁJMU BYTU

- Omezení přechodu nájmu pouze na osoby blízké,
- zákaz směny bytu bez souhlasu vlastníka, v „deregulačním období“ při směně může pronajímatel automaticky navýšit nájem o stanovené procento,

Nepotřebujeme úřad, ale fungující trh

- v případě neplacení nájmu více než tři měsíce bude možná výpověď ze strany pronajímatele bez přivolení soudu a bez bytové náhrady, možnost dodatečného přezkoumání soudem (bez odkladného účinku),
- nájemce bude povinen oznámit pronajímateli jména osob, které s ním obývají pronajatý byt,
- změny ostatních ustanovení o nájmu vyplývají z deregulace cenové (výpočtově níže, jednostranné navýšení nájmu apod.),
- bude provedena změna dalších zákonů, které zabraňují uvolnění trhu s byty, např. povinnost zaplatit daň z příjmu v případě, že vlastník prodá byt dříve než za dva roky po nabytí.

1.8. ŘEŠENÍ SOCIÁLNÍCH DOPADŮ DEREGULACE

- ODS není pro zavádění dalších typů sociálních dávek.
- Pro řešení případných sociálních dopadů je možné použít obecnou sociální dávku dorovnání do životního minima dle zákona o sociální potřebnosti (viz příklad).
- V souvislosti se zaváděním záporné daně bude brán zřetel na specifickou roli uvedené dávky pro řešení možných dopadů deregulace a budou přijata opatření pro dočasný souběh dávek.

Příklad

Občan pobírá příjem ve výši 6 tis. Kč, platí nájem (i se službami) 5 tis. Životní minimum je 2300 Kč. Dávkový specialista posoudí oprávněnost výdajů na bydlení a stanoví, po jakou dobu bude osoba dávku pobírat. V tomto případě by dávka činila $5000 - (6000 - 2300) = 1300$ a byla by vyplácena např. po dobu půl roku či tak dlouho, jak lze rozumně předpokládat, že si je osoba schopna najít levnější bydlení. Tak je dávka již v současné době dle platného zákona vyplácena.

1.9. FORMY PODPORY BYTOVÉ VÝSTAVBY

- ODS je pro postupné zrušení Státního fondu rozvoje bydlení.
  - Pohledávky a závazky fondu navrhujeme prodat ve výběrovém řízení bance.
  - Zůstatek fondu převést na kraje.
- V budoucnu navrhujeme zachovat jediné dvě formy státní podpory rozvoje bytové výstavby – zvýhodněné stavební spoření a státní podpora hypotečních úvěrů.
  - Stavební spoření musí být upraveno, tak aby bylo možno čerpat pouze na účely pořízení bydlení, jinak jeho objem bude nadále stoupat (viz tabulka č. 2).

- Státní podpora hypotečních úvěrů v souvislosti se zavedením rovné daně zcela nahradí odečitatelnou položku hypotečních úroků.
- Odmítáme různé formy zvýhodněných státních půjček pro různé vybrané skupiny obyvatel.
- Za významnou podporu bytové výstavby považujeme odstranění administrativních a právních překážek a neadekvátních ekologických požadavků:
  - zjednodušení stavebního řádu,
  - zjednodušení norem spojených s bytovou výstavbou,
  - omezení ochrany zemědělského půdního fondu na skutečně nutné případy což povede ke zvýšení nabídky stavebních pozemků.

1.10. KOMPETENCE V OBLASTI BYDLENÍ

- ODS navrhuje zcela zrušit kompetenci státu v oblasti bydlení s výjimkou poskytování podpory bytové výstavby formou stavebního spoření a státní podporou hypotečních úvěrů, které může administrovat ministerstvo financí.
- Na úrovni krajů mohou vzniknout fondy (z původního SFRB) a dotační tituly pro bytovou výstavbu.
- Obce by neměly vlastnit bytový fond a měly by vytvářet podmínky pro bytovou výstavbu (územní plán, investice do infrastruktury a dopravního řešení).

Tabulka č. 2

Vývoj stavebního spoření v letech 2001 - 2004					
Sledovaný rok/čtvrtletí	2001	2002	2003	2004 (k 31.3.)	meziroční index 1.Q 2004/1.Q 2003
Počet smluv uzavřených ve sledovaném roce	1 373 258	1 293 890	2 097 338	54 180	16,2
Stav počtu platných smluv	4 196 408	4 870 620	6 300 831	6 210 948	122,4
Cílová částka (v mil. Kč)	613 816	741 355	1 103 412	1 103 944	139,0
Výše státní podpory vyplacená ve sledovaném roce na platně smlouvy uzavřené v předch. letech (mld. Kč)	9,313	11,059	13,261	14,781	114,7
Průměrná výše státní podpory vyplacená na jednu platnou smlouvu v Kč	2 719	2 635	2 723		
Stav výše vkladů (v mld. Kč)	133,309	180,190	236,815	244,375	129,8
Celkový počet poskytnutých úvěrů	520 648	650 774	806 299	839 213	123,1
- z toho překlenovacích	390 195	491 852	617 234	642 317	124,3
- z toho ze stavebního spoření	130 453	158 922	189 065	196 896	119,4
Celkový stav platných úvěrů (v mld. Kč) ke konci roku resp. ke konci kvartálu	37,024	46,309	63,597	65,928	135,5
- z toho stav platných překlenovacích úvěrů (v mld. Kč)	18,501	24,392	38,498	40,354	153,1
- z toho stav platných úvěrů ze stavebního spoření (v mld. Kč)	18,523	21,917	25,099	25,574	114,8

2. REGIONÁLNÍ POLITIKA

2.1 SOUČASNÁ SITUACE

- Velká část praktické podoby současné regionální politiky je výsledkem předstupních jednání s EU, a proto je obtížné stávající systém zcela změnit.
- Z minulého období existuje celá řada národních programů na podporu různých sektorů či regionů, poskytovaných buď přímo ze státního rozpočtu či z fondů (SFRB, SFDI...), státních právnických osob (ČMZRB).
- Pravidla, která jsme přejali od EU, nemusejí nutně vyhovovat České republice – například nepřírozené rozdělení na NUTS II, které spojuje kraje, jež mají málo společných charakteristik, a vytváří obtížně kontrolovatelné řídicí orgány.
- Programové dokumenty a formuláře, na jejichž základě jsou čerpány prostředky Strukturálních fondů EU, jsou nesmírně roztržštěné, nepřehledné a pro většinu žadatelů nesrozumitelné bez využití různých konzultačních firem.
– Celý systém je řízen velkým počtem různých subjektů – rad, kanceláří, agentur a centrál.
- Velká část rozhodovacích pravomocí leží na různých mezíresortních orgánech, radách a ministerských odborech, zatímco volené orgány, především Poslanecká sněmovna, nemají v oblasti rozdělování fondů prakticky žádné pravomoci.
- PSP uskutečňuje svou „regionální politiku“ cestou tzv. pozměňovacích návrhů ke státnímu rozpočtu v rozsahu cca 1 miliardy korun, přitom objem strukturálních fondů rozdělovaných mimo parlamentní kontrolu se blíží 30 mld.
- Prostředky veřejných rozpočtů, především státního rozpočtu a prostředky fondů EU, mají zcela jiný režim rozhodování, užití i kontroly, přestože jsou nakonec užity v daném území k obdobným konkrétním opatřením.
- Projekty v rámci Kohezního fondu vybraly jednotlivé resorty (MŽP a MD) bez širší veřejné diskuse.
- Dosavadní zkušenosti s programy PHARE, ISPA a SAPARD jsou spíše negativní, pokud se týká doby, která byla třeba na uvolnění prostředků. Tím došlo v mnoha regionech ke zpoždění klíčových investičních projektů.

2.2 TEZE ODS V REGIONÁLNÍ POLITICE

- Pro ODS je soudržnost České republiky jako národního státu v rámci EU nezapustitelnou hodnotou – nechceme 14 krajů jako rozdílných a vzájemně nesoudržných státečků.

- Regionální politika musí na celostátní úrovni usilovat o tuto soudržnost v rámci celého území ČR při koordinovaném využití národních i evropských programů.
- Působnost krajů v regionální politice vidíme především ve stanovování priorit s místní znalostí, v implementaci jednotlivých programů a v jejich bližší veřejné kontrole cestou krajských zastupitelstev.
- Co největší roli chceme dávat přímo voleným orgánům – parlamentu a krajským zastupitelstvům oproti různým radám, mezíresortním orgánům či umělým statistickým útvarům.

2.3. CO CHCEME ZMĚNIT V REGIONÁLNÍ POLITICE

- Novelizovat zákon 248/2000 o podpoře regionálního rozvoje.
- Plánovací a programové dokumenty fondů EU považujeme za „nutné zlo“ a hodláme je zpracovávat tak, aby byly co nejsrozumitelnější a jejich využití co nejefektivnější.
- Počet programů hodláme snížit a podporu koncentrovat na prioritní oblasti.
- Hodláme vymezit podporované regiony na úrovni krajů (NUTS III) a zvýšit úlohu krajů při zpracování operačních programů i jejich implementaci.
- Zajistit provázanost mezi programy podpory z fondů EU s existujícími výdaji státního rozpočtu.
- Dosavadní národní programy zjednodušit, transformovat či zrušit a ušetřené prostředky využít jako tzv. spoluúčast pro projekty z fondů EU.
- Zrušit specializované fondy (SFDI, SFRB).
- V jednání o novém finančním rámci EU budeme usilovat o to, aby Česká republika byla ještě v tomto období „čistým příjemcem“.
- Velkou pozornost hodláme věnovat fungování informačního systému pro žadatele.

Poznámka

Česká republika má v prvních třech letech svého členství v EU možnost vyčerpat v rámci regionální a strukturální politiky EU zhruba 2,6 miliardy euro, čili více než 81 miliard Kč. Tyto prostředky poplynou do ČR prostřednictvím Strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a takzvaných iniciativ Společenství (iniciativy Interreg a Equal). Finanční alokace pro ČR v období 2004 – 2006 ukazuje následující tabulka č. 3.

Nepotřebujeme úřad, ale fungující trh

Tabulka č. 3

	V milionech eur, běžné ceny			
	Celkem	2004	2005	2006
Fond soudržnosti (průměr)	945,3	316,9	266,1	362,3
Strukturální fondy (Cíl 1-3)	1 584,4	381,5	528,9	674,0
Cíl 1	1 454,1	338,9	485,4	629,8
Cíl 2	71,3	23,3	23,8	24,2
Cíl 3	58,8	19,2	19,6	20,0
Iniciativy Společenství	100,8	28,6	32,1	40,1
INTERREG	68,7	21,0	21,4	26,3
EQUAL	32,1	7,6	10,7	13,8
Strukturální operace celkem	2 630,5	727,0	827,1	1 076,3

Zdroj: EU

2.4. KOMPETENCE STÁTU V REGIONÁLNÍ POLITICE

- ODS je pro zrušení Ministerstva pro místní rozvoj ČR a přesunutí jeho kompetencí zčásti na ostatní resorty a zčásti na kraje.
  - V oblasti regionální politiky přejdou kompetence na ministerstva dopravy, životního prostředí, hospodářství (dnešní průmysl a obchod).
  - V oblasti bytové politiky přejdou kompetence na kraje, případně ministerstvo financí.
  - V oblasti stavebního řádu a územního plánu přejdou kompetence na nově vzniklé ministerstvo hospodářství.
  - CzechTourism chceme převést na ministerstvo zahraničních věcí.

EDIČNÍ ŘADA MODRÁ ŠANCE

Dosud vyšlo:

1. *Vlastimil Thustý*
Modrá šance pro veřejné finance červenec 2003
2. *Walter Bartoš*
Modrá šance pro vzdělávání – Důvěra a příležitost říjen 2003
3. *Martin Říman*
Modrá šance pro podnikání – Nový růst říjen 2003
4. *Petr Nečas*
Modrá šance pro bezpečí země – Moderní vojsko pro 21. století říjen 2003
5. *Jiří Pospíšil*
Modrá šance pro právo a spravedlnost – Kvalitní právo, pružné soudy prosinec 2003
6. *Bedřich Moldan*
Modrá šance pro životní prostředí – Prostředí pro zdravý život duben 2004
7. *Tomáš Julínek*
Modrá šance pro zdravotnictví – Chtít zdraví červen 2004
8. *Jiří Papež*
Modrá šance pro venkov – Venkov – šance pro všechny srpen 2004
9. *Ivan Langer*
Modrá šance pro slušné lidi – Moderní a bezpečný stát září 2004
10. *Alena Páralová*
Modrá šance pro zvýšení zaměstnanosti – Více svobody, méně regulace říjen 2004
11. *Alena Páralová*
Modrá šance pro svobodu volby v sociálním systému
– Cesta k lidské důstojnosti listopad 2004
12. *Miroslava Němcová*
Modrá šance pro kulturu – Kultura jako způsob života listopad 2004
13. *Jan Zahradil*
Modrá šance pro českou diplomacii – Realismus místo iluzí listopad 2004
14. *Petr Bendl*
Modrá šance pro dopravu – Doprava je krví ekonomiky, doprava je život listopad 2004
15. *Petr Gandalovič*
Modrá šance pro bydlení a regionální politiku
– Nepotřebujeme úřad, ale fungující trh listopad 2004

Vydala Hlavní kancelář ODS, Jánský vršek 323/13, 118 00 Praha 1
Tel. 234 707 111
e-mail: info@ods.cz, www.ods.cz

ODS © listopad 2004